

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Коллаж Богдана Гдаля. Фото Г. Оборської

Читайте на с. 4

ПЕРЕДВИБОРНІ ЗМАГАННЯ ЯК

У цьогорічному першому числі «Слова Просвіти» ми друкували статтю завідувача відділу історії філософії України Інституту філософії НАН України пана Василя Лісового з промовистою назвою «Момент історичної відповідальності».

Йшлося про маневри владної верхівки, спрямовані на їхню основну мету — утримання влади, зокрема й через конституційну реформу. Завдяки широкій громадській підтримці, опозиційним силам у парламенті вдалося відвернути конституційний переворот. Не варто повторювати, що нині Україна на порозі свого остаточного вибору — або до долі, або ж — до юдолі, як сказала видатна письменниця Катерина Мотрич (див. «Слово Просвіти», ч. 42). Отож, що може наша громадська активність, наше протистояння «юдолі», персональний вибір кожного?

Про це і не лише про це — розмова головного редактора «Слова Просвіти» Любові Голоти з українським філософом Василем ЛІСОВИМ.

Л. Г.: Передвиборні змагання завершуються, які Ваші враження від них, що б Ви сказали про все це як філософ?

В. Л.: Вони є додатковою, але показовою характеристикою політики та ідеології «кучмізму». Цим словом я позначаю ідеологію і політичну практику, започатковану в якихось своїх елементах ще в період президентства Кравчука (попри високу оцінку його ролі в появі української незалежної держави). Я нагадаю про деякі найважливіші характеристики. Передусім ознака «олігархізації»: злиття політики з бізнесом, перетворення політики в засіб економічних інтересів окремих осіб та олігархічних кланів. Бізнес, переважно кримінального походження, злився з державною владою, і це спричинило криміналізацію політики. Кожен із нас пам'ятає не тільки «прихватацію», а й різноманітні трасти та піраміди, з допомогою яких різного роду шахраї відібрали в людей хай невеликі, але важко зароблені гроші. Обкрадання народу триває й сьогодні, зокрема шляхом «прихватації» землі, коли місцеві (територіальні) громади повністю усунуто від контролю за приватизацією земельних ділянок (свіжим і показовим прикладом є події в Козині, поблизу Києва).

Внаслідок злиття бізнесу і державної влади, бізнес став потребувати владного «дачу». Це створило абсолютно несприят-

ливе середовище для розвитку дрібного та середнього підприємництва. Дрібний підприємець, щоб вижити, мусив ховатися під «дах» якого-небудь олігарха. За тим стоїть безліч особистих драм, трагедій, самогубств (статистику не зібрано). Але якщо залишити осторонь ці особисті драми, то більш важливими стали суспільні наслідки: високий рівень безробіття, трудова еміграція, зміщення соціальної структури в бік невеликої купки дуже багатих і величезної кількості людей з низькими прибутками. Якщо ж зосереджуватися на цьому тіншовому боці «епохи Кучми», то в моїй уяві цей період символізує постать бомжа, який риється у смітнику, безпритульні діти та дівчата-повії.

Л. Г.: Однак ми часто чуємо посилення на «первинне накопичення капіталу», яке, мовляв, і на Заході було брудним. Чи не так?

В. Л.: Це не зовсім так. Існує очевидний контраст між тим, як це «накопичення» відбувалося у нас і в державах із колишнього «соціалістичного табору» (Угорщина, Польща, Чехія). Чи навіть у прибалтійських республіках. Вирішальним виявляється той стан ментальності, який успадкували народи, які століттями перебували в складі Російської імперії. Та, передусім, ми повинні брати до уваги стереотипи свідомості й поведінки більшості з тих, які наповнювали й сьогодні наповнюють наші владні структу-

ри. Ці стереотипи, як правило, запозичені, — хоча й у видозміненому вигляді, — від комуністичної номенклатури. Поеднання номенклатурної ментальності з ментальністю нової буржуазії зумовило всі основні вади політики «кучмізму», як внутрішньої, так і зовнішньої. Новоутворена буржуазія в Україні є компраторською: свої власні інтереси вона поставила понад інтереси української нації.

Л. Г.: А чи не схиляє такий наголос на успадкованій ментальності до виправдання наявного стану речей — «маємо те, що маємо»?

В. Л.: Якщо цю фразу промовляє людина, що займає високу посаду, то її можна розцінити як спробу применшити міру власної відповідальності за те, що «маємо». Те ж саме стосується фрази «маємо такий народ, який маємо». Щоб витворити людину типу «гомо советікус», колишня більшовицька диктатура пішла на масові криваві злочини, на геноцид і етноцид. Насильство й обман (демагогія про владу трудящих і про добровільний союз вільних народів) призначені були заблокувати пробудження громадянської та національної свідомості в Російській імперії на початку ХХ ст. Це тяжка спадщина. Та коли ж ми говоримо про короткий період нашої незалежності, то йдеться про оцінку здатності влади провести дуже радикальні реформи — економічні, соціальні, політичні. У тім числі й такі, які б сприяли зміні у масовій свідомості. Адже громадяни оцінюють діяльність влади також під кутом зору того, який тип людини вона формує. Чи вона сприяє формуванню в людей громадянських якостей, поваги до закону, надає можливості забезпечувати свій добробут власною працею тощо. А чи, навпаки, політичний режим культивує людину залежну, слухняну, вірогіддану, залякану. Коли говоримо про сучасну українську владу, то кожному відомо, який тип людини вона культивує.

Закінчення на с. 5

ЗАЯВА Центрального правління ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка

Стабільність, про яку весь час говорила влада, виявилася ще одним міфом «епохи Кучми». Про яку громадську стабільність і правову захищеність може йти мова, коли ми є свідками серійної розправи з просвітянами, з тими, хто працював і працює на незалежність України та демократичні перетворення в державі, утвердження її мови і культури, врешті, на нинішньому витку, — на розвиток громадянського суспільства, здійснення священного права громадян на вільний вибір влади?

Ось лише кілька фактів, які подаємо у хронологічному порядку останніх подій підлого часу.

У серпні на Херсонщині жорстко побито голову обласного об'єднання «Просвіти» Олега Олексюка — за те, що був одним із організаторів молодіжного просвітницького семінару, спрямованого на відродження української мови в Херсонській області, громадську позицію та активну участь у виборчій кампанії.

28 вересня 2004 року було розгромлено приміщення Харківського обласного об'єднання «Просвіти», силою забрано різнографи, книги, а також комп'ютер дитячого журналу «Журавлик», що зробило неможливим вчасний вихід його чергового числа.

19 жовтня цього року, вранці, о 5-й годині 30 хвилин, пролунав вибух у Львові, по вулиці Друкарській, 6. Зловмисники розбили вікна у просвітянській світлиці та вкинули до примі-

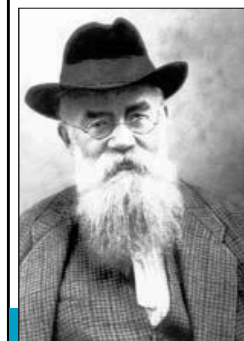
нату, очевидно, намагаючись спровокувати Львівського крайового об'єднання «Просвіта», викликати пожежу. Всі ці випадки — не що інше, як політичні акції, засоби морального й психологічного тиску на просвітян, які активно беруть участь у виборчій кампанії.

Центральне правління ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка заявляє рішучий протест цим ганебним діям та бездіяльним правоохоронцям, які не поспішають припинити подібні безчинства. Не сподівайтесь, панове, що ваші беззаконня залякають просвітян України, відлучать їх від участі в проведенні виборів.

«Просвіта» залишається вірною заповідям духовних батьків українського народу. Натхненником і організатором нинішнього насильства та погромів у громадській організації варто пам'ятати уроки історії: окупанти і служки кількох імперій фізично нищили просвітян, захоплювали наше майно, засягали на нашу культурні й духовні здобутки. Нині вони — прах на українському шляху, а «Просвіта» з іменем Тараса Шевченка — буде жити вічно, як і великий український народ. Борімося — поборемо!

Павло МОВЧАН,
народний депутат Верховної Ради,
голова Всеукраїнського Товариства
«Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Центральне правління ВУТ «Просвіта»
19 жовтня 2004 року, м. Київ

25 листопада 1934 року, на 68-му році життя, помер перший президент Української Народної Республіки, академік, видатний історик і політичний та громадський діяч Михайло Сергійович Грушевський. На пошану його світлої пам'яті «Слово Просвіти» друкує дослідження доктора історичних наук Василя Марочка, яке відкриває невідомі сторінки в житті і діяльності М. С. Грушевського.

стор. 10

